

STM 1975:1

"Musiklivet i Skaraborg"

Preliminär undersökningsplan för en musiksociologisk studie

Av Jan Ling

© Denna text får ej mångfaldigas eller ytterligare publiceras utan tillstånd från författaren.

Upphovsrätten till de enskilda artiklarna ägs av resp. författare och Svenska samfundet för musikforskning. Enligt svensk lagstiftning är alla slags citat tillåtna inom ramen för en vetenskaplig eller kritisk framställning utan att upphovsrättsinnehavaren behöver tillfrågas. Det är också tillåtet att göra en kopia av enskilda artiklar för personligt bruk. Däremot är det inte tillåtet att kopiera hela databasen.

»Musiklivet i Skaraborg»

Preliminär undersökningsplan för en musiksociologisk studie*

Av Jan Ling

1. Undersökningens syfte

Undersökningen av musiklivet i Skaraborgs län har till syfte att (1) beskriva ett urval musikaliska objekt som förekommer i länets musikliv, (2) studera hur dessa objekt är relaterade till olika sociala, religiösa, estetiska eller traditionella faktorer, och till olika grupper, klasser, åldersskikt i samhället. Vidare skall styrningar beroende av traditionella värderingar, ekonomiska förutsättningar och enskilda individers initiativ exemplifieras. De delundersökningar som skall företas skall ställas samman med den totalbeskrivning av länets musikliv som redan föreligger.¹

Ett övergripande syfte beräknas kunna uppfyllas därmed: att skapa djupare kunskap om orsakerna till musiklivets nuvarande struktur.

2. Beskrivning av undersökningsområdet

För en beskrivning av undersökningsområdets musikaktiviteter hänvisas till »Musikverksamhet i Skaraborgs län», 1973.

Undersökningsområdet kan också definieras som olika »musikaliska system», som kan ha musikstilistiska, sociala, ekonomiska, religiösa etc samband

¹ Musikverksamhet i Skaraborgs län. [Utg av] Skaraborgs länsbildningsförbund. Vara 1973.

² Se Th. W. Adorno, Einleitung in die Musiksoziologie. Frankfurt am Main 1962 (särskilt kap III. Funktion, och efterord s 234 ff).

* Planen ingick som bilaga i en ansökan till Statens kulturråd från Skaraborgs länsbildningsförbund, Institutionen för musikvetenskap i Göteborg, Institut för Rikskonserterers regionkontor i Göteborg och Axvalla folkhögskola i december 1974. Den presenteras här i något redigerad form.

Forskningen administreras från Institutionen för musikvetenskap, Göteborg, under ledning av docent Jan Ling och forskningsassistent Hans Samuelsson.

eller motsättningar. Som ett musikaliskt system kan man tex beskriva den kyrkomusikaliska verksamheten enligt följande.

I de olika samfunden föreligger olika musikstilar, korrelerade till traditioner, trosuppfattningar och olika »nivåer» av religiös aktivitet: kontemplation, erinring, frälsning etc. Musiken i sin tur hör samman med olika musiksystem utanför kyrkan. Så tex är åtskilligt av det propagandistiskt utformade budskapet i de samfund som kräver att den troende skall genomgå en frälsningsakt inte sällan buret av samma musikaliska idiom som den kommersiella underhållningsindustrins produkter. Frågeställningen kring musikens betydelsebärande funktion är central för förståelsen av »vad som sker» vid dylikt parodiförfarande.

De olika musiksystemens struktur och interaktion – eller brist på sådan – kan förklaras av yttre faktorer som tex tradition, ekonomi, religion etc. Men också själva musiken inverkar sannolikt på systemens funktion och utformning. Vad i musiken som synes återspegla den yttre funktionen blir en viktig fråga i undersökningen.

Det musikaliska objektet

Vid varje undersökning kommer musikanalysen att vara det viktigaste momentet. Musikverkens historiska bakgrund, deras inlemmande i förevarande kulturtradition, deras ursprungliga »uttrycksvärde» måste redovisas för att deras funktion skall kunna bedömas. »Matteuspassionen i Skövde» har i 22 år varit en av de absoluta höjdpunkterna i kyrkoårets musikliv. Vad har tex detta verk inneburit för länets musikstruktur i dess helhet? Musikanalys är minst lika väsentlig beträffande dansmusik, frikyrkemusik, folkmusik etc. Th. W. Adornos hypoteser att musiken i vissa avseenden kan uttrycka förhållanden som råder i samhället skall prövas i olika riktningar.²

3. Urval av undersökningsobjekt och problemställningar

Val av undersökningsobjekt, problemställning och metod är betingat av det samspel som råder mellan intressenter (=ortens musiker och musikdistributörer) och forskargruppen (=lärare och studerande samt vissa experter inom ämnesområdena vetenskapsteori, sociologi och statistik).

Vid urval är tillvägagångssättet följande:

1) Inledande diskussioner mellan representanter för intressenter och forskargruppen. Förslag till olika undersökningsobjekt diskuteras och rangordnas.

2) Undersökningsobjektet diskuteras med forskargruppen resp intressentgruppen i dess helhet. På grundval av denna diskussion prioriteras olika forskningsobjekt.

3) En pilotstudie utförs.

4) Resultaten härav diskuteras på seminarier och riktlinjer för forskningens fortsatta uppläggning fastläggs. De generella punkter som hittills uppställts för en sådan uppläggning är följande:

a) en utförlig analys enligt vedertagna metoder utförs av det preliminärt insamlade musikmaterialet;

b) olika teorier om den aktuella musikens verkan, betydelse, funktion diskuteras och prövas. Därvid tas hänsyn till om musiken kan avse isolerad estetisk upplevelse eller om den är kombinerad med ceremoniell religiös, politisk eller annan funktion;

c) en rad satser uppställs som granskas av undersökningsgruppen;

d) teorier diskuteras om den aktuella musikens relation till andra arter av musik i Skaraborgs läns »musiksystem», men också till andra delar av kulturlivet, till ekonomiska kriterier (musik betald av skattemedel eller profitbaserat musikutbud), religiösa eller politiska syften.

³ Se Ny kulturpolitik (SOU 1972:67), kap 6, 7, 9.

⁴ En utvärdering av verksamheten har gjorts av IRK:s egen sociologiska forskningsgrupp under ledning av Göran Nylöf och har på ett informativt sätt meddelats musik-Sverige bla genom artiklar i tidskrifterna *Tonfallet* och *Utfallet*.

⁵ Se Henrik Karlsson, *Försöksverksamheten med Rikskonserter*, Sthlm 1972, kap 6.5. (*Accent* nr 3.)

5) På ett relativt tidigt stadium presenteras resultaten i former som är tillgängliga för samtliga i projektet ingående intressenter, vilket innebär att vetenskapliga facktermer måste förklaras. Presentationen bör helst ske i pedagogiska eller informativa former riktade till allmänheten (studiecirkelmaterial eller tidningsartiklar).

6) Reaktionen från intressenter och allmänhet inarbetas i samband med en vetenskaplig bearbetning för en verifikation eller falsifiering av uppställda satser.

7) Den färdigställda delundersökningen inordnas i en helhetsplan.

4. Förhandsmodell av musiklivets i Sverige nuvarande struktur (redovisning av »världsbild»)

Musiklivet i Sverige har regionala olikheter beroende på befolkningstäthet, kulturtraditioner, social sammansättning etc. De traditionella musikinstitutionerna som operaensembler, symfoniorkestrar finns lokaliserade endast till de större städerna men det är också i centrala orter som flertalet nya alternativa musikkulturer uppstår.³ Den statliga och kommunala satsningen på musiklivet är i huvudsak lagd på bevarandet och i någon mån utvidgning av konstmusiken från närmast föregående två århundraden. En möjlighet till förändring av musikutbudet utgör Institutet för Rikskonserter distributionspolitik, vars pluralistiskt utformade kulturprofil ger principiella möjligheter för alternativa musikformer liksom ökat stöd till glesbygdens musikliv.⁴

Regionala olikheter i musiklivets utformning är delvis beroende av olika kulturtraditioner. En etablerad musiktradition är en garanti för musiklivets kontinuitet och/eller tjänar också som urvalsinstrument för innovationer.⁵

Kulturen i landet formas i stor utsträckning av olika massmedia. Radio och TV når hela landet medan endast den kommersiella underhållningsdelen och vissa klassiska pärlor av grammonindustriens produkter når landets alla delar genom privata och kooperativa butikskedjor.

Undersökningar av musikvanor och musikaktiviteter har alltsedan 1966 bedrivits i Sverige. De visar ett relativt överensstämmande mönster. Göran Nylöfs gedigna sociologiska undersökning från 1967

(*Musikvanor i Sverige, KBU-bilaga*) utifrån en positivistisk vetenskapssyn har följts av liknande undersökningar utförda vid Institutionen för musikvetenskap i Göteborg, där strävan emellertid varit att söka finna en mer kring det musikaliska objektet centrerad undersökningsteknik, dvs en musikvetenskaplig sociologi.

Generellt kan sägas att musikvanor och attityder hänger samman med miljö, uppväxt, utbildning, yrke och klasstillhörighet, även om man kan finna avvikelser i många intressanta särfall. Påtagligt är att den internationella underhållningsmusiken har slagkraft över olika gränser.⁶

Hörselskador liksom skiftarbete, svårighet med barnpassning osv är yttre hinder för stora kategorier av människor att nå viss musik. Det traditionella konstmusikaliska arvet är därmed fortfarande i första hand förbehållet den intellektuella delen av borgarklassen och studenterna. Den ringa uppmärksamhet som mött rapporter om hörselskador visar en traditionellt bristande respekt för örat som varseblivningsmedium. Kraven på ett fullgott öra ställs inte heller längre av volymöverdimensionerad pop, muzak eller underhållningsmusik som därmed anpassat sig till den fysiologiskt nedslitna människans höregenskaper.⁷

Musikutbildningen har visserligen utökats och

⁶ Cecilia Frostensson, Fred Moser, Björn Thulin, *Musiklivet i Halmstad*. Göteborg 1971 (stencil), s 96f.

⁷ Se tex Nylöfs undersökningar från 1967 som senare bekräftats av undersökningar av musikvanor i Halmstad och Stenungsund: (Frostensson, Moser, Thulin aa; Bengt Erdman & Jan Ling, *Musiklivet på en industriort*, delrapport nr 1, Göteborg 1969/70 (stencil), diagram 13-15 samt Bengt Erdman, *Musiklivet på en industriort*, delrapport nr 2. Göteborg 1972 (stencil).

Beträffande hörselskador mfl svårigheter för vissa grupper att nå kultur se tex Låginkomstutredningen, *Utlast till beräkningens 11. kapitel*, Stockholm 1971 samt Fakta om buller och hörselskador på arbetsplatserna (*Anti-Handikappbulletinen* 1972: 1-2).

Se även en intressant och vederhäftig rapport från LO:s arbetsgrupp för kulturfrågor, *Fackföreningarna och kulturen*, Stockholm 1971.

⁸ Se Ingemar Henningsson & Clas-Olof Lindquist, *Den kommunala musikskolan på en industriort*. Göteborg 1971 (stencil).

⁹ Detta framgår entydigt av all hittillsvarande musiksociologisk forskning i Sverige, från Swedner till Göteborgsundersökningarna.

¹⁰ Se presentationer i tidningen *Musikens Makt* som ger fördöjande utmärkta reportage och analyser av denna del av musikkulturen i Sverige.

förbättrats åtskilligt, men fortfarande finns uppenbara brister såväl inom förskola, grundskola som gymnasium. Den kommunala musikskolan har betydtt mycket för en begynnande demokratisering av musikutbildningen men fortfarande är hemmen den centrala utbildningsfaktorn. Bostadstyp och aktivt musicerande står i relation till varandra: det är uppenbart att barn från villa och radhus har större möjligheter till övning och musicerande än de som bor i dåligt ljudisolerade hyreslägenheter.⁸

Musiklyssnandet på radio och TV är i hög grad korrelerat till de yttre sociala faktorer som ovan nämnts och synes förstärka de musikaliska klasskulturer som trots lovvärda insatser på distributionens och utbildningens område är ett kännemärke för det svenska musiklivet.⁹ Ty olikheterna i musikaktivitet, musiklyssnande och val av musik är så entydigt sammanhängande med yttre sociala faktorer att de ej kan förklaras såsom ens i första hand beroende av olika förutsättningar för musikalisk verksamhet. Ytterst styrs musiklivet av tradition, kulturpolitik och ekonomiska krafter. Underhållningsmusik, filmmusik osv drivs nästan uteslutande i enlighet med en konkurrens- eller monopolkapitalistisk marknad. Detta innebär att såväl musikskapande som utbildning av nya lyssnarkategorier omhändertas av managers, som arbetar i enlighet med en profitbaserad ideologi. Musikintresset uppammas med hjälp av fan-clubs som omfattar personer från åtta år och uppåt, vilka belönas med mössor eller tröjor med idolporträtt, om de aktivt medvekar till idolernas framgång exempelvis genom att besöka grammofonaffärer och fråga efter idolernas skivor, skriva till TV och önska idolernas framträdande o dyl.

Det musikaliska traditionsarvet förs vidare i huvudsak bekostat av skattemedel och är också det centrala i musikutbildningen. Nyskapande på den traditionella konstmusikens grund sker i ytterst blygsam utsträckning; endast en lärare i komposition finns i statlig tjänst.

För ett alternativ till ovan skisserade musikutbud svarar i första hand olika sk fria grupper. De utgår ifrån stilelement som underhållningsmusiken under decennierna gjort till ett självklart musikaliskt grundarv. Men utifrån dessa skapas konstnärliga alternativ, ofta i samband med texter med medvetandegörande budskap.¹⁰

Den traditionella konstmusikens nyskapelser

framförs i huvudsak av ett fåtal musikgrupper med specialintresse. En av de mest framgångsrika är Harpans kraft.

5. Förhandsstudier

De förhandsstudier som påbörjats kan inlemmas som olika pusselbitar i den preliminära modellen. Avsikten är att undersökningsresultaten successivt skall ställas mot förhandsmodellen för att antaganden och hypoteser i denna skall verifieras eller falsifieras.

Delundersökningar under utarbetande:

Svenska Kyrkans musikverksamhet

I Skaraborgs län finns bl a två kyrkomusiker verksamma som är av internationell nivå, domkyrkoorganisten Karl-Gustaf Gunneflo och Skövdeorganisten Bo Ramviken. Deras verksamhet är föremål för en undersökning i form av två 60-poängsuppsatser. Uppsatsen om Gunneflo har till syfte att se vad som sker i en stads musikliv, då en ny musikkraft inträder och de resultat detta har beträffande övriga musikaktiviteter, aktivt och passivt. Uppsatsen är upplagd i form av en dagbok som dokumenterar och analyserar verksamheten under ett år. Som basmaterial utnyttjas Gunneflos privata klipparkiv. Uppsatsen skrivs i nära kontakt med Gunneflo.

Monografin över Bo Ramviken söker täcka hans 20-åriga verksamhetsperiod i Skövde som tonsättare, musikadministratör samt initiativtagare till och dirigent för ett flertal framföranden av Matteuspassionen. Det förefaller som om tex aktiviteterna i samband med utförandet av Matteuspassionen skulle ha varit en drivande och betydelsefull del av utvecklingen av länets musikliv i stort.

Basen för denna kyrkomusikaliska verksamhet, vars kvalitativa resultat är av mycket hög nivå, utgörs av skolkantorens musikverksamhet. I de små kyrkokörerna ute i socknarna skapas intresse för kyrkomusik och ur dessa rekryteras korister till de två oratoriekörerna, i vilka även skolkantorens själva ingår som medlemmar. Den övergripande studien skall försöka visa på svenska kyrkan som ett musiksysteem med resurser från andra delar av mu-

¹¹ Se Inger Ekengren, Gitta Hagstedt, Katarina Landerstedt, Diskotek och diskoteksmusik i Göteborg. Göteborg 1970 (stencil).

siklivet, men som också i sin tur påverkar musikaliska aktiviteter långt utanför kyrkans ram.

Frikyrkans musikverksamhet

De olika frikyrkornas musikverksamhet är i stor utsträckning präglad av deras religiösa uppfattningar. Pilotundersökningar visar att musiken i missionskyrkan mer tenderar i riktning mot svenska kyrkans musikaliska ideal och mellan dessa samfund finns också en slags musikalisk ekumeni. Pingstkyrkan, baptistförsamlingar och Frälsningsarmén använder i större utsträckning ett musikspråk som nära ansluter sig till dagens populärmusik och syftar till att med hjälp av invanda musikaliska mönster snabbt bibringa ett slagkraftigt religiöst budskap, ofta med extatiskt innehåll. Här bör intressanta studier kunna genomföras, som belyser musikens innehåll och funktion i enlighet med undersökningens syfte.

Körsången

En av de viktigaste musiksociala gruppbyggnaderna inom länet är kören. För att nå förståelse för körsångens betydelse för den enskilde och för en grupp kommer en kör att studeras intensivt under en längre period genom deltagarobservation. Också här skall en analys göras av det musikaliska materialet, huruvida detta präglar körens inre och yttre funktioner och påverkar den enskilde körmedlemmen. Vidare skall körmedlemmarnas inbördes musikaliska, sociala, emotionella relationer studeras, liksom relationerna kördeltagare-dirigent. Avsikten är att söka uppställa de olika variablerna i en matrix och få en generell modell som belyser körens musikaliska och sociala betydelse.

Musikdramatik

Musikdramatiken kommer att studeras i form av direktobservationer inom Skövde operettsällskap som en motsvarighet till studiet av kören. En belysning av körsången och musikdramatiken i form av dylika modellstudier bör sedan kunna användas för en bedömning av övrig verksamhet på nämnda orter i länet.

Dansmusik, pop- och jazzmusik

I likhet med tidigare undersökningar i Göteborg kommer också dansmusiken att studeras genom direktobservationer.¹¹ En grupp studenter kommer

att aktivt delta i denna del av musikalivet, göra beskrivningar av de sociala förhållandena och analys av den musik som förekommer. Likaledes studeras för närvarande den ekonomiska bas som ligger till grund för underhållnings- och dansmusiken. Två managers, verksamma i Skara, intervjuas, deras system med fan-clubs, reklam, PR osv kartläggs för att belysa hur denna musik kan få en sådan slagkraft (en av de managers som studeras har en försäljning på ca en halv miljon skivor om året, heltidsanställda tonsättare, minst två låtar stadigvarande på Svensk-toppen osv).

Den kommunala musikskolan och annan musikundervisning

Den kommunala musikskolans stora betydelse har nämnts i inledningen. Den i fotnot 8 nämnda undersökningen skall i bearbetad form användas som modell för att undersöka de olika kommunala musikskolorna i länet. Vidare studeras Axvalla folkhögskola som en isolerad musikalisk subkultur, dvs all musikalisk verksamhet som bedrivs av elever, lärare eller personal vid skolan studeras liksom musikattityder och musikvanor. Det förefaller redan vid företagna pilotstudier som om det föreligger vissa glapp mellan de musikutbildningar som finns på orten och de krav som ställs av olika musikproducenter. Detta innebär bl a att musiker för många aktiviteter måste hämtas utifrån.

Spelmanslag och individuella spelmannstilar

Det föreligger ett slags officiell folkmusikkultur som bedrivs med Västergötlands Spelmanslag som organisation. Denna verksamhet kommer att studeras i samarbete med ordföranden i spelmannsförbundet, Egon Lögdlund. Som ett första led har en enkät utsänts till samtliga i spelmannsförbundet verksamma spelmän. Vidare har all västergötisk folkmusik inspelad av Sveriges radio och Svensk visarkiv beställts i kopia till Västergötlands museum. Detta kommer att utgöra ett slags historiskt basmaterial för studiet av folkmusiken i dag. – Det förefaller också som om det skulle finnas spelmän verksamma utanför nämnda organisation. Dessa skall studeras för att folkmusiken som ett musiksysteem skall få en något så när fullständig täckning.

Rikskonserter i länet

En av de viktigaste innovationerna inom musikalivet utgörs av Rikskonserter, vars verksamhet berör så

gott som alla musikalivets delar. Under ledning av regionsintendent Sigfrid Strand kommer regionmusiken bl a att studeras under en exkursion, där de studerande i ämnet musikvetenskap under några dagar kommer att följa regionmusiken i alla dess olika aktiviteter.

I enlighet med ovan skisserade modeller skall även exempelvis Hällekis musikkår studeras. Denna utgör en traditionsgren till den tidigare musikaliska verksamheten inom arbetarrörelsen, som därmed får en belysning. Vidare skall exempelvis fiolbyggargruppen Resonans och liknande verksamheter studeras.

En del av ovan skisserade undersökningar kommer kanske endast att föreligga som ett slags enkla case-studies, medan andra kommer att ges en mera djupgående analys.

Allmänt

Ett studium av de ekonomiska resurser som står till musikalivets förfogande, av anslagsfördelning och organisation, skall göras av en samhällsvetare, som tidigare varit verksam som bildningskonsulent i länet. Som en bakgrund till det musiksociologiska studiet har vidare inletts en *musikhistorisk översiktsstudie* av länet. Material i form av musikalier i Skara stifts- och landsbibliotek och instrument på Västergötlands museum undersöks i samband med att musikhistoriska och kulturhistoriska skrifter sammanställs.

Olika musikaktiviteter kommer att under undersökningsperioden kontinuerligt dokumenteras och fortlöpande analyser göras. Efter undersökningens slut avses materialet presenteras bl a i utställningsform. Frikyrkliga studieförbundet har anmält intresse för att material för studiecirkel skall i ordningställas.

Projektet »Bygd i förvandling» som för närvarande bedrivs i form av cirkelverksamhet kommer att samverka med undersökningen för en kontinuerlig insamling och diskussion av musikmaterial i historia och nutid.

6. Problemformuleringar, satser och hypoteser

Det musiksociologiska forskningsfältet med utgångspunkt i själva musiken består av musikfilosofiskt intressanta teser och spekulationer, men empi-

ri saknas så gott som helt. När vi nu kastar oss in i ett försök att förklara musiken utifrån samhällsstrukturen och samhällsstrukturen utifrån musiken är det med många reservationer: musikupplevelsen är individuell och vi kan vetenskapligt endast nå olika närmevärden i en beskrivning av vad den innebär för olika människor. Likaså är våra verbala uttrycksmöjligheter synnerligen utvecklade och det råder en annan art av »kommunikation» i musik än i språk.

1. Det föreligger ett samband mellan samhällets struktur och musikens former och uttryck.

Kommentar: Undersökningar av musikens strukturer i enlighet med en musiksociologisk målsättning bör ske mot bakgrunden av tidens tankemodeller, som ofta är utförda på ett analogt sätt i olika konstnärliga beskrivningssystem. Tre exempel: a) Barockens mekanistiska världsbild med evighetsrörelsens tanke kan spåras i musikens fortspinnande rörelseschemata. b) Den enkla dualistiska principen i den tidiga sonatformen förvandlas så småningom till en utpräglad dialektisk princip med förskjutning mot allt större inredramatisk spänning, allteftersom den borgerliga samhällsstrukturens inre motsättningar framträder. c) Den multinationella schlagerns musikaliska klichéer svarar emot textliga stereotyper, mimiska uttryckssätt osv som är beprövade »hits», vars modeller är hämtade från föregående århundrade.

Risken för att göra falska analogier är uppenbara. Detta framgår av de försök som gjorts på området av tex Fischer i Konstens nödvändighet (1971) och av Blaukopf i Musiksoziologie (1950), vilka har ett alltför mekaniskt och spekulativt synsätt på relationen musik-samhälle. Den enda vetenskapligt grundade teori som föreligger är Asafjevs intonationsteori, som i alltför ringa grad uppmärksammas utanför Sovjetunionen.

2. Olika lyssnartyper utbildas beroende av samhällets struktur. Vi kan iaktta en förskjutning från upplevelse, perceptionslyssning till konsumtionslyssning. Lyssnartyperna går att kategorisera.

Kommentar: Th. W. Adorno uppställer i Einführung in die Musiksoziologie (1962), i kapitel 1, Typen musikalischen Verhaltens ett antal olika lyssnarkategorier: (1) Experter – Härmed avser Adorno lyssnare som tex vid första hörandet av

Weberns stråktrio omedelbart kan analysera verkets struktur i detalj. (2) Goda lyssnare – Dessa förhåller sig enligt Adorno till musik på samma sätt som många människor förhåller sig till språket. De förstår och använder sig av språket på ett utmärkt sätt utan att förstå dess syntax och grammatik. (3) Bildningskonsumenter – Dessa människor lyssnar mycket till musik och intresserar sig främst för interpretens och tonsättarens liv och leverne, är ett slags musikhistoriska och grammofonbibliografiska »krubbitare». (4) Emotionella lyssnare – Den emotionelle lyssnaren rörs lätt till tårar av musik, såsom tex av Tjajkovskijs 6:e symfoni. (5) Resistentlyssnare – Lyssnare som helt lever i en förgången musikepok tex musik från barocken osv. (6) Underhållningslyssnare – För denna kategori tjänstgör musiken som en ljudkuliss. (7) »Omusikaliska lyssnare» – »Omusikaliska» kan enligt Adorno ha utsatts för psykiska störningar under barndomen, vilket resulterat i bristande relation till musiken, alltså: brist på musikintresse kan vara avhängigt av en störd uppväxt.

Adorno har ingen genomgående princip för sin kategorisering. Det blir vår uppgift att söka finna en sådan samt analysera hur lyssnartyper uppkommer.

3. Musiklivets uppbyggnad följer samhällets. Det föreligger en motsättning mellan de musikskapande produktivkrafter som har en aktivt kritisk inriktning och musiklivet. Musikverket accepteras inte, utan »stötts ut för att möjligen senare upptas. Till musiklivet »anpassad» okritisk musik förstärker däremot de förhandenvarande ideologiska föreställningarna och myterna om samhället som därmed också gäller musiklivet.

Om musik förmår skapa ett sant eller falskt medvetande enligt ovan formulerade sats påverkar den också samhällsstrukturen.

Kommentar: De modeller som uppstår inom musiklivet i ett kapitalistiskt samhälle tar varumarknadens form, och begrepp som »ackumulation», »konkurrens», »försäljning av den musikaliska slutprodukten» är därmed användbara. Samhället och musiklivet styr underhållningsmusikens modeller genom marknadskrafterna. Likaså frigörs traditionsarvet från sin historiska kontext. Detta i sin tur medför att det historiska musikverket reduceras till en estetisk-nostalgisk njutningsprodukt som mycket väl kan lanseras på marknaden – om man bara använder rätt reklammetoder. Den nyskapade mu-

siken förblir i marknadskrafternas skugga en randföreteelse som ofta tjänstgör som statens kulturella legitimering och i huvudsak intresserar en mindre grupp musikspecialister.

4. Den ekonomiska basen för musiken påverkar dess struktur vid nyskapande och dess utformning vid reproducering. Ett samhälle som fruktar sina konstnärer är ett frustrerat samhälle. I de socialistiska länderna ges stora ekonomiska möjligheter för musikskapande, men utvecklingen har tidigare hämmats av att staten ingripit med program som är så utformade att de bundit konstnärens uttrycksfrihet. I de kapitalistiska länderna finns tonsättarens borgerliga frihet, men ett marknadsstyrt samhälle ger föga utrymme för ett konstnärligt nyskapande, som innebär en i musiken immanent ideologikritik.

7. Tidsplan

Undersökningens första fas skall vara avslutad den 1.2.1975. På grundval av det material som analyserats fram till nämnda datum skall en preliminär modell av musiklivet framställas och de olika satserna diskuteras och prövas. Under förutsättning att medel ställs till förfogande av Kulturrådet skall sedan undersökningen gå in i sin andra fas som beräknas vara avslutad den 1.8.1975. I denna skall forskningsarbetet bedrivas intensivt i samarbete med Skaraborgs länsbildningsförbund, Rikskonserter och Axvalla folkhögskola. I detta skede kommer också vissa experiment i form av speciella konserter och pedagogiska projekt att prövas, i huvudsak inriktade mot amatörmusikverksamheten.

En ansökan kommer också att tillställas Riksbankens Jubileumsfond om medel för ett antal mera specialiserade arbeten som direkt hör samman med projektet. Så kommer exempelvis medel att sökas

för en undersökning av populärmusiken under den senaste 10-årsperioden, i huvudsak inriktad på metodutveckling vad beträffar musikanalys.

Ett annat projekt gäller förmåga hos hörselskadade att uppfatta och uppleva musik. En undersökning av varseblivningsmodeller av dylikt slag kan sedan eventuellt utvecklas att inte enbart gälla fysiologiskt handikappade utan också sådana som på grund av stress, social miljö etc undanhållits musikupplevelser.

Inom området musikupplevelse, eventuellt med inriktning mot musikerapi, planeras ett tredje projekt.

Skulle den första undersökningsetappen fram till den 1.8.1975 visa att vi är på väg att utveckla en konstruktiv metod för samarbete forskning – kulturplanering kommer ytterligare medel att begäras för att i framtiden eventuellt permanenta musikvetenskaplig forskning med denna inriktning.

8. Redovisningsform

Den första undersökningsetappen (1.2.75) kommer att redovisas i form av en forskningsrapport till Riksbankens Jubileumsfond. Den andra etappen (som förutsätter medel från Kulturrådet) redovisas i form av ett antal mindre uppsatser utförda av forskare i musikvetenskap, sociologi, vetenskapsteori och kulturarbetare verksamma i Skaraborgs län.

En övergripande modell skall också presentera de olika delstudierna i ett system och satsar och hypoteser ånyo prövas. Likaså planeras en praktisk urvärdering från Skaraborgs Länsbildningsförbunds sida.

Beroende på vetenskaplig kvalitet och allmänt kulturpolitiskt intresse skall studien utges i stencil eller tryck. Det är också möjligt att viss dokumentation kan ske på grammofonskiva.